National Library of Israel

אמר עזמות

תאמרו מה שתאמרו—אני אוהב את הרחוב, רחוב יפו, העובר את ירושלים עירנו כחוט השדרה.

אהבתי את רחוב היהודים לא רק בעיר העתיקה כי אם בכל מקום שאהב"י נחתים שם, מפני כי ב ר ח ו ב — שם החיים, אם יפים או מכוערים, אבל החיים האמתיים שלנו.

אהבתי להסתובב ברחובות היהודים בעירנו ולהתבונן ולהסתכל ולאסף „חומר", כי דוקא בחוצות רואה אני את חיי אחב"י כמו שהם, איך הם הולכים ולאן הם הולכים...

דוקא שם בשאונם והמונם של חיי ה ה ו ץ יכול אני לראות את ה„פנים" שלנו, ויכול אני לשמע „מאי עמא דבר". שם בבית־הקפה וינה (בקפה גרנד רק הרגלים מדברות...), בראי־יע, בחנות, במסעדה ובמכונות־הצבורית—ושם בתוך ה ה ו י שלנו אני מרגיש את עצמי יותר קרוב ויותר „אינטימי" עם עצמי מאשר בבית ובד' אמות של המערכת...

הרחוב הוא משרדי ושם אני חי וסובב, ביחוד בזמן האחרון, כדי למסר לכם, כדרכי מימים ימימה בערב שבת־קדש, מהנשמע והנעשה אצלנו.

הנה, למשל, נכנסתי בשבוע זה לחנות־מכלת חשובה ברחוב יפו כדי ללמוד קצת את „תורת החנונים", שהיא „תורת־החיים" שלנו בשעת הפקעת השערים, וביחוד רציתי לתחות על קנקנו של החנוני המומחה ולשמע מפיו על „שנוי הוסת" של הלי"ש בשוק, שהיא פעם מלעיל ופעם מלרע ר"ל... וראשית כל נתבשרתי כי האחים שרי־האופים בעירנו העלו בשבוע זה את מחיר הלחם ר ק בעשרה למאה, אבל ממוצא הדברים של החנוני שלי לא נתברר לי עדיין כל צרכו מהו טעמה של ע ל י ה זו: אם מפני שמקה אוסתדליה נקנה בפונטים א נ ג ל י ם מכבר ובלי הקפה או קמה רוסי מה„דומפינג" נקנה בחצי־חנם, או אולי— מי יודע? — מפני שצריך לרכוש בית גדול ברחביה?...

ככל אופן מניח אני את דאגת הלחם לקבצנים שרוב מזונותיהם הוא הלחם, כידוע, או לדיזנגוף בת"א שהוא פרנס העדה ודואג לעניי עירו— והולך אני בזה דוקא לשטתו של הראים ושל חברי לשכת־המסחר בעירנו שהם שוקטים ושלווים בחמרא על דרדיא ואין דעתם פנויה לדברי־קטנות כהפקעת־שערים בעירנו, לקיים מה שנאמר: „אין השבע מאמין לרעב"...

ומספרים לי מעשה נאה, כי בימי הבחלה הראשונה של ירידת הלירה בעירנו, נכנסה אשה אחת לחנות מכלת, בנזין, ושאר ירקות במחנה־יהודה וברדה מתוך התיבה מאה ביצים במחיר הר־גיל של 23 גרוש, הניחה אותן מן הצד ואמרה לחנוני כי הולכת היא אל הקצב לרגעים אחדים ואחר תשוב לקחת את הביצים ותשלם את מחירן.

האשה שהתה באיטליז כרבע שעה ובשובה לחנות לא מצאה את הביצים.

— „מי לקח את הביצים"?—שאלה האשה.

— נברת אחת, ענה החנוני, באה אחריך ושלמה 34 גרוש בעד מאה הביצים, ואם תשלמי את המחיר הזה, הרי כל התיבה לפניך...

וכשראה החנוני את השתוממותה של האשה, באר לה כי ב„רגע זה" קבל ידיעה תיליפונית מהבנק כי ירד מחיר הלירה.

— אולי קבלת גם תיליפון מתרנגלות ליפתה, שאלה האשה בצחק מר, שהעלו את מחיר ביציהן?

בקצור, האשה בעלת מסעדה, מאין ברירה, ברדה לה מאה ביצים אחרות ושלמה מחירן לחנוני 34 גא"י, טבין ותקילין, ובזה עוד הרויחה ששה גרוש, מחמת שבו ביום קבל החנוני עוד „תיליפון" מהבנק ומחיר הביצים עלה לארבעים גרוש המאה..

לנאורה, הרי ספור המעשה הזה הוא אניקדוטה או הלצה של ר' עזמות, אבל לדאבוני זהו מעשה שהיה, המוכיח גם על שאר המעשים־טובים של החנונים שלנו.

— והיכן היא ה מ מ ש ל ה שלנו? — טען עמי יהודי בעל־בית בינוני, שספר לי את הספור הנ"ל—ומרוע ה י א שותקת על מעשיהם של „סוחרי הביצים" ו„נותני־לחמנו" בעיר?

— אדוני—אמרתי לו בניחותא—הממשלה דואגת דוקא הרבה מאד לכל הדברים האלה, אבל שם ב א נ ג ל י ה... אדם קרוב „אצל עצמו, וראיה לדבר שהוציאה חוק הנקרא „מניעת הניצול בחמרי המזונות", והטילה קנסות על מפקיעי־שערים, ועוד שם בהם שפטים, מי במזומנים ומי ל„חד גדיא", ומי לשניהם יחד, למען יראו ויירא. אבל כאן בעיר הקודש מ ע ל י ן בקודש ואין מורידין, לרבות צרכי החיים... כאן, אין בודקין למזונות ולמחיריהן וכל המרבה הרי זה משובח.

— „חכמות" מן הצד!—נזעק הדובר בי—ש.אל אני אותך, מה עושים ה ע ת ו נ י ם שלנו? מדוע אינם מבריזים יום יום על כל מעשי־הניצול שבעירנו?

— העתונים—השבתי לו—עסוקים הם במקדר־נאלד, במופתי, בספורט, בפרסום של מעשי גנבה ואונס וכיו"ב, ואין דעתם פנויה לעמוד על הקלקלה שבכלכלה...

משם, כלומר מחנות המכולת, הלכתי אל חנות ההלפנים שלנו, ומתוך השיחה הארוכה שהתגלגלה בינינו, באנו לידי מסקנא כי טוב מאד למי שמקבל משכרת בדולרים או בפרנקים ואפילו במרקים, וטוב יותר לבעלי התיבות של הדאר, המקבלים „טשעקלאך" ו„רציפיסטים" מאמריקה בעד „מוסדותיהם" בירושלים...

אגב, ספרו לי החלפנים על ה„ביזנים" שעושים עכשיו הבנקים מ„שנוי הערכין" של הלירה, ונודע לי כי ישנם בנקים (לא יהודים), שאינם עושים ריסקונטו על שטרות הכתובים בלא"י כי אם מוסיפים עליהם תמורת הסכום בלא"י את הסכום ב ד ו ל ר י ם כפי מחיר השוק, והיה אם יעלה מחיר הלירה עד זמן הפרעון יקבל הבנק לירות א"י ואם אין—יקבלו דולרים. בין כך ובין כך— הבנק לא יפסיד חלילה כלום...

לסוף, הסבירו לי החלפנים כי העסק הכי טוב בארץ הוא עכשיו ב ד ו ל ר י ם, שהוא קרוב לשכר ורחוק מהפסד. היות וה„סטבליזציה" של הלי"ש היא עדיין לא למחר ולא למחרתים.

וזה הזכיר לי את הסגולה ל„עשירות" של היהודי הטוב. כלל גדול אמר ה„רבי" לקהל חסידיו: „הרוצה להתעשר ילך אל „הפריץ" ויקנה עשרת אלפים כור חטים בחמשה רובלים הכור וישוב וימכר אותם בעשרה רובלים הכור, והיה אם יעשה זאת, אמר הרבי ויעצם את עיניו, קבלה בידי מאבותי ומאבות־אבותי, שבודאי יתעשר. איני יודע בכמה יתעשר, כי אין עסקי בחשבונות, אבל כי יתעשר—יודע אנכי בודאי, כי הסגולה ההיא בדוקה ומנוסה". ותהי השמחה גדולה בקהל החסידים ובירת „הרבי" צהלה ושמחה. היה שם פקח אחד, שנועז לשאל את „הרבי": „רבי ומורי, אבל איפה לוקחים את הסכום הראשון בכדי לתת ל„הפריץ" בעד החטים? — „סתם מקשן עם־הארץ ובשופטני לא עסקינן"—השיב הרבי בחמה נסתרה ויפן וישב להדרו.

קשה להשיג רק את ה„מאה אלף" הראשונים —אומרים העשירים— השאר יבוא מאליו. השאלה היא אמנם, רבותי, כיצד משיגים את עשרת האלפים דולר הראשונים?

והשאלה היא, רבותי, כיצד משיגים אפילו את ה ל י ר ו ת ה א " י הראש.נות, כדי לשלב ל מ ו ר י ם ולתקן את המשבר בעניני החנוך.

בינתים נתפטר ברקסון ואפילו אלטרמן — ובבירת המורים צהלה ושמחה.

המורים נצחו וברקסון התפטר: עוד נצחון אחד כזה, ואבדו בה"ם שלנו לעולם...

עד כה היו לנו בא"י שני לילות שמורים: ליל הושענא־רבה שבו נפתחו שערי־שמים, וליל שבועות לתקון; ועכשיו נוסף לנו עוד ליל־שמורים ביום 18 נובמבר למפקד. ליל־שמורים זה בא כנראה ל ת ק ו ן הערבים והמורשון שלהם...

מי יודע?